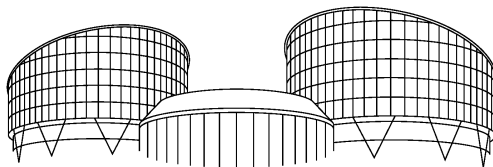

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПЕРША СЕКЦІЯ

СПРАВА «КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ»

(Заява № 8981/14)

© Переклад: адвоката, кандидата юридичних наук, доцента,
заслуженого юриста України

Олександра Дроздова

адвоката, кандидата юридичних наук,
директора Адвокатського бюро «Дроздова та партнери»

Олени Дроздової

Дар'я Мордас

Офіційне цитування:
CASE OF KUNERT v. POLAND
(Application no. 8981/14)

Офіційний текст англійською мовою:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-192076>

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

4 квітня 2019 року

*Рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44
Конвенції. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.*

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

У справі Кунерт проти Польщі,

Європейський суд з прав людини на засіданні Першої Секції, до складу якої увійшли:

Лінокс-Олександр Сиціліанос (Linos-Alexandre Sicilianos),
Голова,

Ксенія Туркович (Ksenija Turković),

Алеш Пейчал (Aleš Pejchal),

Кжиштоф Войтишек (Krzysztof Wojtyczek),

Тім Ейкке (Tim Eicke),

Йован Ілієвський (Jovan Ilievski),

Жільберто Фелічі (Gilberto Felici), судді,

і Абель Кампос (Abel Campos), Секретар Секції,

Після нарад за зачиненими дверима 12 березня 2019 року,

Проголошує наступне рішення, прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено за заявою (№ 8981/14), поданою до Суду проти Республіки Польщі 15 листопада 2013 року на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянином Польщі п. Войцехом Кнуретом (далі – заявник).

2. Уряд Польщі (Уряд) було представлено Урядовими уповноваженими Й. Хшановською, а згодом паном Я. Собчаком з Міністерства закордонних справ

3. 8 вересня 2014 року Уряду було повідомлено про заяву.

4. Уряд заперечив проти розгляду заяви Секцією.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявник народився в 1973 році та проживає у м. Вроцлав.

A. Період тримання заявника під вартою

6. Заявника було ув'язнено у слідчому центрі Вроцлава слідчому в різні періоди між 1991 і 2014 роками, включаючи період з 24 червня

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

2009 року по 2 жовтня 2010 року. Його було звільнено з-під варті 8 липня 2017 року.

В. Умови тримання заявника під вартою

7. Заявник стверджував, що під час його утримання у слідчому центрі Вроцлава його тримали в переповнених камерах, в яких простір на одну особу був нижчим від мінімального нормативу, встановленого польським законодавством у розмірі 3 квадратних метри на особу.

8. Згідно з документами, дослідженими під час національного судочинства та заявами Уряду, заявник перебував у переповнених камерах у період з 29 липня по 26 серпня 2009 року (період приблизно одного місяця).

С. Цивільний позов проти Державного Казначейства

9. 5 квітня 2011 року заявник подав цивільний позов до Вроцлавського обласного суду проти Державного Казначейства за порушення його особистих прав та вимагав компенсацію за його утримання у переповнених камерах у слідчому центрі Вроцлава. Він вимагав компенсації 20 000 польських злотих (PLN). Його справу було передано до Вроцлавсько-Шроддмієського районного суду (далі - суд) і зареєстровано під реєстраційним номером IX C 295/11.

10. 6 травня 2011 року суд звільнив заявника від судових зборів і відхилив його заяву про надання правової допомоги. Суд постановив, що заявник міг сформулювати свої вимоги чітко і зрозуміло. Отже, правова допомога не була необхідною. Заявник не оскаржив це рішення.

11. У ході судового розгляду заявник подав до суду декілька заяв і клопотань, включаючи лист від 8 серпня 2012 року. Суд постановою від 28 серпня 2012 року доручив заявникові дотримуватися формальних вимог подати додаткову копію цього листа. У наказі також зазначено:

"Водночас суд повідомляє [вас], що усі заяви (pisma) повинні бути подані у двох примірниках".

12. 5 жовтня 2012 року Вроцлавсько-Шроддмієський районний суд відхилив цивільний позов заявника. Суд встановив, що камери заявника дійсно були переповнені протягом одного місяця, але він не продемонстрував, що дії щодо нього були незаконними.

13. 10 жовтня 2012 року заявник подав до суду лист, що має назву «заява: звернення з апеляційною скаргою на рішення Вроцлавсько-

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

Шроддмієського районного суду від 5 жовтня 2012 року», яке суд розглядав як апеляцію. Ця заява була подана в одному примірнику.

14. У невстановлену дату заявник подав заяву про надання правової допомоги. 26 жовтня 2012 року Вроцлавсько-Шроддмієський районний суд відхилив клопотання заявника з тих самих підстав, як і раніше (див. пункт 10 вище).

15. 29 жовтня 2012 року заявнику було вручено судові рішення та відомості про час та спосіб оскарження у таких умовах:

«Сторона, яка не згодна з рішенням суду, має право вимагати письмового обґрунтування рішення протягом семи днів після вручення цього рішення і потім звернутися до суду другої інстанції через суд, який ухвалив рішення, у срок протягом двох тижнів, який обчислюється з моменту прийняття обґрунтованого рішення. Якщо сторона не вимагає обґрунтованого рішення, апеляція подається безпосередньо протягом 21 дня після вручення рішення. Стаття 369 § 1: Скарга подається до суду, який ухвалив рішення, у срок протягом двох тижнів, який обчислюється з моменту прийняття мотивованого рішення».

16. 12 листопада 2012 року заявник отримав мотивоване рішення суду від 5 жовтня 2012 року.

17. 21 грудня 2012 року заявник подав до суду з клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення від 5 жовтня 2012 року, а також додав дві копії листа під назвою «апеляція». 1 лютого 2013 року суд відхилив клопотання заявника щодо поновлення строку на апеляційне оскарження та вказав, що той вже подав апеляцію 10 жовтня 2012 року, яка була у відповідний строк. Суд підкреслив, що апеляція заявника від 10 жовтня 2012 року не відповідає формальним вимогам.

18. Отже, 6 лютого 2013 року суд видав наказ і доручив заявникові виконати формальні вимоги щодо його оскарження, надіславши копію скарги протягом семи днів після вручення судового наказу. Наказ було вручено 14 лютого 2013 року.

19. 15 лютого 2013 року заявник подав лист, в якому він повідомив суд, що він не в змозі виконати вказівку суду, оскільки у нього немає тексту своєї скарги, яку він міг би скопіювати або переписати, оскільки він не пам'ятає точного формулювання його прохань. Він додав, що не знав, що він має подати свою скаргу в двох примірниках.

20. 19 березня 2013 року суд відхилив апеляцію заявника з причин невиконання ним вимог щодо подання точної копії скарги.

21. 30 березня 2013 року заявник оскаржив це рішення. Під час звернення він виправив формальні вимоги своєї проміжної апеляції, надіславши її копію і вказавши суму свого позову. 21 червня 2013 року Вроцлавський обласний суд відхилив апеляційну скаргу заявника, стверджуючи, що від заявника, який розпочав цивільний процес і

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

усвідомлював, що він перебуває в ув'язненні, справедливо було б очікувати, що він зберігатиме копії всіх листів, які він надіслав до суду тим більше, що 28 серпня 2012 року йому було повідомлено, що всі листи до суду повинні бути подано у двох примірниках. Крім того, після ухвалення рішення заявник був поінформований про засоби та порядок подання апеляцій.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПРАКТИКА

A. Умови тримання під вартою

22. Детальний опис відповідного національного законодавства та практики стосовно загальних правил, що регулюють умови утримання у Польщі, та внутрішніх засобів юридичного захисту, доступних затриманим, які стверджують, що умови їхнього тримання під вартою є неналежними, викладено в пілотних рішеннях Суду у справах *Орховський (Orchowski) проти Польщі* (№ 17885/04) та *Норбер Сікорські (Norbert Sikorski) проти Польщі* (№ 17599/05), обидва рішення прийняті 22 жовтня 2009 року (див. §§ 75-85 та §§ 45-88 відповідно). Більш пізні події описані у рішенні Суду по справі *Латак (Łatak) проти Польщі* (№ 52070/08), ухваленому 12 жовтня 2010 року (див. § 25-54).

B. Доступ до суду

23. Відповідне національне законодавство та практика щодо доступу до суду та процесуальні вимоги до судових проваджень викладені у рішенні Суду по справі *Пароль (Parol) проти Польщі* (№ 65379/13, §§ 18-26, 18 жовтня 2018 р.).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

44. Заявник скаржився на те, що було порушено його право на доступ до суду, яке встановлено пунктом 1 статті 6 Конвенції, у відповідній частині якого зазначається:

"Вирішуючи спір щодо його права та обов'язків цивільного характеру ... кожен має право на справедливий ... розгляд його справи... судом ..."

А. Прийнятність

25. Уряд стверджував, що ця скарга повинна бути визнана неприйнятною відповідно до пункту 3 статті 35 Конвенції у зв'язку з її явно необґрунтованим характером.

26. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3 (а) статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Доводи сторін

27. Заявник скаржився, що відхилення його апеляційної скарги у зв'язку із відсутністю у суду її копії привело до позбавлення його права на доступ до суду, яке встановлено у пункті 1 статті 6 Конвенції.

28. Уряд посилався на добре встановлену національну прецедентну практику щодо застосування статей 128 і 368 Цивільного процесуального кодексу, згідно з яким відмова у виправленні формальних недоліків апеляційної скарги шляхом надсилання ідентичної її копії є вагомою підставою для відхилення такої апеляції. Уряд підкреслив, що відповідні правила, що регулюють практику національних судів, слугували меті належної організації судового провадження, включаючи можливість усіх сторін у справі ознайомитися з матеріалами справи. Він також посилався на рішення Суду у справі *Siwies проти Польщі* (№ 28095/08, 3 липня 2012 р.) та стверджував, що через подібність обставин слід розглядати й цю справу як подібну. Крім того, він стверджував, що 28 серпня 2012 року заявника було поінформовано про зобов'язання подати до суду усі судові документи у двох примірниках.

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

2. Оцінка Суду

(а) Відповідні загальні принципи

29. Суд нагадує, що право на справедливий судовий розгляд, гарантоване пунктом 1 статті 6, має тлумачитися з урахуванням верховенства права, яке вимагає, щоб сторони у справі мали ефективний судовий засіб, що давав би їм можливість заявляти про свої громадянські права (див. *Белеш (Běleš) та інші проти Чеської Республіки*, № 47273/99, § 49, ECHR 2002 IX). Таким чином, це положення втілює «право на суд», право на доступ до якого, тобто право на звернення до суду у цивільних справах, є лише одним аспектом; однак, це аспект, який фактично дає можливість скористатися додатковими гарантіями, викладеними в пункті 1 статті 6 (див. *Кройц (Kreuz) проти Польщі*, № 28249/95, § 52, ECHR 2001 VI).

30. «Право на суд» не є абсолютним. Воно може підлягати обмеженням, що допускаються, оскільки право на доступ за своєю природою вимагає регулювання державою. Забезпечуючи таке регулювання, Договірні держави користуються певною свободою розсуду. Хоча остаточне рішення щодо дотримання вимог Конвенції покладається на Суд, функція Суду не може замінити оцінку національних органів будь-якою іншою оцінкою того, що може бути найкращою політикою в цій сфері. Тим не менш, застосовані обмеження повинні обмежувати доступ, який залишається індивідууму таким чином або в такій мірі, щоб суть права не була порушена.

Більше того, обмеження не буде сумісним з пунктом 1 статті 6, якщо воно не переслідує законної мети і якщо не буде розумної співмірності між засобами, які використовуються та метою, яку потрібно досягти (див. *Станев (Stanev) проти Болгарії* [ВП] № 36760/06, § 230, ЄСПЛ 2012; *Naït-Liman проти Швейцарії* [GC], № 51357/07, § 115, 15 березня 2018 р.).

31. Суд також зазначає, що Конвенція покликана гарантувати не права, які є теоретичними або ілюзорними, а права, які є практичними та ефективними. Це особливо стосується гарантій, закріплених у статті 6, з огляду на важливе місце, яке в демократичному суспільстві займає право на справедливий суд з усіма гарантіями відповідно до цієї статті (там само, § 231). Правила, що регулюють офіційні кроки та строки, які мають бути дотримані при подачі апеляційної скарги або заяв на судовий перегляд, спрямовані на забезпечення належного здійснення правосуддя та дотримання, зокрема, принципу правової визначеності. У зв'язку з цим, відповідні правила або їх застосування не повинні перешкоджати сторонам по справі використовувати доступні засоби

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

правового захисту (див. *Звольські (Zvolský) та Звольська (Zvolská) проти Чеської Республіки*, № 46129/99, § 51, ECHR 2002 IX). Суд нагадує, що «надмірний формалізм» може суперечити вимозі забезпечення практичного та ефективного права на доступ до суду відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції. Це, як правило, відбувається у випадках особливо суворого змісту процедурного правила, що перешкоджає розгляду справи заявника по суті, з ризиком порушення його права на ефективний захист судами (див. *Зубац (Zubac) проти Хорватії*). [ВП], № 40160/12, §§ 97-99, 5 квітня 2018 року).

32. Суд нагадує, що національні органи влади, зокрема суди, мають вирішувати проблеми тлумачення внутрішнього законодавства. Їх роль обмежується перевіркою відповідності результатів такого тлумачення Конвенції. Це стосується, зокрема, тлумачення судами процесуальних норм, таких як строки подання документів або подання апеляцій (див. вищезазначене рішення *Белеш та інші*, § 60). Крім того, відсутнє зобов'язання відповідно до Конвенції надавати правову допомогу у всіх спорах у цивільному процесі. Однак, виконуючи свій обов'язок по наданню сторонам правової допомоги у цивільному процесі, коли це передбачено національним законодавством, держава повинна проявляти ретельність, щоб забезпечити цим особам справжнє та ефективне використання прав, гарантованих статтею 6 (див. *Мускат (Muscat) проти Мальти*, № 24197/10, § 46, 17 липня 2012 року).

(b) Застосування вищезазначених принципів у цій справі

33. Суд повинен розглянути, чи за обставин цієї справи порушило право на доступ до суду заявника рішення Вроцлавсько-Шроддмієського районного суду, а пізніше Вроцлавського обласного суду, відхилити його апеляцію.

34. Суд зазначає, що заявник був позбавлений волі і що в цивільному провадженні скаржився, що він не був представлений адвокатом; його заяву про надання правової допомоги було двічі відхилено (див. пункти 10 і 14 вище). За цих обставин він міг покладатися лише на власні знання та інформацію, надану йому національними судами, щодо процедурних правил, що регулюють цивільне провадження.

35. Суд також зазначає, що до винесення рішення судом першої інстанції 28 серпня 2012 року заявник був поінформований про обов'язок відправляти всі скарги до суду у двох примірниках (див. пункт 11 вище). 10 жовтня 2012 року, перш ніж він отримав вказівку, яким чином подати апеляцію, він надіслав лист до суду, який, на думку

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

суду, являвся його апеляцією (див. пункти 13 і 15 вище). У той час заявникові було відмовлено в юридичній допомозі вдруге (див. пункт 14 вище). Суд також зазначає, що припис національного суду, виданий після рішення суду першої інстанції, про час та спосіб подання апеляції, не містив інформації про те, що будь-яка апеляція має надсилатися у двох примірниках (див. пункт 15 вище).

36. За цих обставин виникає питання, чи було обґрунтованим і виправданим очікувати, що заявник, який покладався тільки на припис від 28 серпня 2012 року (див. пункт 11 вище), повинен був знати, що апеляція, як і будь-які подання або звернення до суду, слід направляти у двох примірниках.

37. Суд вважає, що ця вимога переслідувала законну мету, а саме належне здійснення правосуддя. По-друге, слід переконатися, чи існувало розумне співвідношення пропорційності між цією метою та засобами, які використовуються для її досягнення, у світлі всіх відповідних обставин справи. Суд уже розглянув подібний випадок, коли скаргу, подану заявником, відхилили через відсутність другої копії (див. вищезгадане рішення *Парол*, §§ 39-49). У цій справі було встановлено порушення, оскільки, з одного боку, заявник не був поінформований про обов'язок подати апеляцію в декількох копіях, а з іншого - він проявив сумлінність, що зазвичай вимагається від сторони цивільного провадження; він просив національний суд надати йому копію своєї первинної апеляції і, коли на його прохання не було отримано відповіді, він подав до суду рукописну копію його оригінальної скарги. Натомість у цій справі, навіть якщо заявник отримав 28 серпня 2012 року загальну інформацію про те, що всі процесуальні подання повинні бути подані до суду у двох примірниках, він подав свою скаргу лише в одному примірнику. Згодом він повідомив суд, що не зміг виконати вимогу (див. пункт 19 вище). Проте він не зробив жодних подальших кроків. Зокрема, він не зробив жодних спроб подати до суду навіть рукописну копію його оригінальної скарги. Беручи до уваги всі обставини цієї справи, особливо припис від 28 серпня 2012 року, Суд вважає, що не було необґрунтованим очікувати, що заявник також подасть свою скаргу в двох примірниках (див. *Берецькі (Berecki) проти Польщі* (ріш.), № 46366/12, 3 травня 2016 року). Водночас він вважає, що заявник не продемонстрував старанності, яка зазвичай очікується від сторони цивільного провадження. Беручи до уваги вищевикладене, Суд вважає, що вимога, про яку йдеться, не є непропорційною перешкодою, що заважає самій суті права заявника на доступ до суду, гарантованого статтею 6 § 1 Конвенції. Звідси випливає, що доступ заявника до суду в цій справі не був необґрунтовано обмежений.

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

38. Що стосується аргументів Уряду, відносно справи *Сівеця* (згаданої вище), Суд вже постановив, що факти справи, на які посилається Уряд, повинні відрізнятися від його практики щодо доступу до суду та надмірного формалізму (див. *Парол*, наведений вище, § 49). Суд не бачить підстав постановити інше у цій справі.

39. Отже, не було порушення статті 6 Конвенції.

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

40. Заявник скаржився, що умови його тримання під вартою були неналежними, зокрема, у зв'язку з перенаселеністю. Він посилався на статтю 3 Конвенції, яка передбачає:

"Ніхто не може бути підданий катуванню або нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню".

41. Уряд стверджував, що заявник не подав належним чином свою скаргу і, таким чином, не вичерпав наявних національних засобів захисту. Вони стверджували, що з цієї причини скаргу за статтею 3 слід визнати неприйнятною відповідно до пункту 1 статті 35 Конвенції через невичерпання національних засобів правового захисту.

42. Суд нагадує, що мета статті 35 полягає у наданні Договірним державам можливості запобігати або виправляти порушення, про які стверджується, до тих пір, поки ці заяви не будуть подані до нього. Хоча пункт 1 статті 35 Конвенції має застосовуватися з певною мірою гнучкості і без надмірного формалізму, він не вимагає лише подання заяв до відповідних національних судів, а також використання ефективних засобів захисту, спрямованих на оскарження вже постановлених рішень. Як правило, це вимагає також, щоб скарги, які мали бути подані до Суду, були подані до тих самих судів, принаймні за суттю і відповідно до формальних вимог і строків, встановлених у внутрішньому законодавстві. Отже, національні засоби правового захисту не були вичерпані, коли апеляція не була прийнята до розгляду через процедурну помилку заявника. Проте, невичерпання національних засобів правового захисту не може бути використано проти нього, якщо, незважаючи на невиконання ним форм, встановлених законом, компетентний орган все-таки розглянув суть апеляції (див. *Гефген (Gäfgen) проти Німеччини* [ВП], ні 22978/05, §§ 142-43, ЄСПЛ 2010).

43. Суд вже встановив, що заявники, які скаржилися на умови ув'язнення, у тому числі перенаселеність, мали в своєму розпорядженні ефективний засіб правового захисту від 17 березня 2010

КУНЕРТ ПРОТИ ПОЛЬЩІ

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Дар'ї Мордас

року (див. згадане вище *Латак*, §§ 80 та 85). Цей засіб також був доступний заявнику. Заявник намагався скористатися цим засобом, але його скаргу на рішення першої інстанції було відхилено за процедурні недоліки (див. пункт 20 вище). Оскільки, як встановлено вище, відхилення апеляції заявника не є непропорційним обмеженням права заявника на доступ до суду (див. пункт 39 вище), Суд доходить висновку, що заявник не використав наявний ефективний внутрішній засіб відповідно з процесуальними вимогами через його власну процесуальну помилку і відсутність необхідної старанності в захисті своїх інтересів.

44. Звідси слідує, що скаргу за статтею 3 слід відхилити згідно з пунктами 1 і 4 статті 35 Конвенції у зв'язку з невичерпанням національних засобів правового захисту.

З ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції прийнятною, а решту заяви - непринятною;

2. *Постановляє*, що порушення статті 6 Конвенції не було;

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 4 квітня 2019 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Абель Кампос

Лінос-Олександр Сісіліанос

Секретар

Голова